

des gräl och understundom uppslitande tvistigheter fakulteterna emellan.¹ Men samtidigt som de konfessionella striderna afmattades, trädde andra problem och frågor fram, och under frihetstiden blefvo universitetsmyndigheterna tvungna att med eller mot sin vilja slå vakt kring det härskande partiets åsikter och värna det bestående statskicket. Också de makthafvande själfva vakade med ängslighet öfver, att inga skrifter med förgrifligt innehåll framkommo eller spriddes bland den studerande ungdomen. I de gällande censurbestämmelserna för akademiska afhandlingar gjordes därför ingrepp genom nya förordningar och påbud. Framför allt gäller detta universitetet i Lund, och dess kansler under åren 1752—1761, den från parti-striderna kände ifrige hattvännen och riksrådsmedlemmen Nils Palmstierna, står säkerligen i det fallet utan motstycke i våra universitetsannaler.²

Palmstierna, som med alla sina fel och egendomligheter var en af Lundauniversitetets märkligaste och kraftigaste styresmän, införde af egen maktfullkomlighet en ny censurordning för den akademiska disputationslitteraturen. Knappt hade han tillträdt ämbetet, förrän han förklarade, att innehållet i afhandlingarna skulle meddelas honom 20 dagar före ventilationen.³ Palmstierna visste också att drifva sin vilja igenom. I följd däraf uppsändes till Stockholm under hans tid utdrag af disputationerna. Fann kanslern dem eller någon del däraf misstänkta, infordrades de eller vissa paragrafer in extenso. Påbudet skärptes ytterligare i februari 1758, i ty att kanslern då befalld, att alla afhandlingar med politiskt innehåll, d. v. s. sådana som på något sätt hade sammanhang med gällande statsförfattning, i sin helhet skulle insändas och först efter meddeladt tillstånd få ventileras.⁴

Palmstiernas själftagna granskningsrätt ledde på våren 1758 till en mycket uppseendeväckande händelse, då tre afhandlingar, som blifvit af resp. fakulteter gillade, på en gång blefvo förbjudna. Dessa voro: Sven Lager Brings *De distinctione Majestatis in absolutam et limitatam*, Johan Nelanders *De licentia libertati adversa* och Lars Johan Collings *De formulis regiminis svio-gothici*. Sedan kanslern fått sig dessa tillsända in extenso,⁵ öf-

¹ Se härom framför allt ANNERSTEDT, *Upsala universitets historia*, D. 2: 2 (1909), s. 172—183; 3: 1 (1913), s. 45—52, 184—187; 3: 2 (1914), s. 189—191, 272—280 m. fl.

² WEIBULL, *Lunds universitets historia*, D. 1 (1868), s. 232, 277—280. Jfr också SYLWAN, *Nils von Oelreich såsom censor librorum* (*Hist. Tidskr.*, 1893, s. 129, not. 2).

³ Kanslersbref af d. 8 jan. 1753. Kanslersämbetets för Lunds universitet registratur. *Academica*. RA.

⁴ Kanslersbref af d. 3 febr. 1758. Påbudet inskärptes ytterligare i bref af 31 mars till rektor och 8 aug. 1758 till prokanslern. Kanslersämbetets för Lunds universitet registratur. *Academica*. RA.

⁵ Se härom den i ämnet förda korrespondensen, särskildt breffen till kanslern af d.